

УДК 632.9:631.302

**СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРИМЕНТУ ДОСЛІДЖЕННЯ
ЕНЕРГЕТИЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК
«ТЕХНОЛОГІЧНА СИСТЕМА – БІОЛОГІЧНИЙ ОБ'ЄКТ»**

Лукач В.С., к.пед.н., доц. кафедри менеджменту ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Кушніренко А.Г., доц. кафедри автоматизації та електричних технологій агропромислового виробництва ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Шевченко Н.О., співробітник ВП НУБіП України «Ніжинський агротехнічний інститут»

Статистичний аналіз результатів двофакторного експерименту при дослідженні енергетичних характеристик «технологічна система – біологічний об'єкт» та побудова імітаційної моделі

Імітаційна модель, передпосівний обробіток насіння сільськогосподарських культур, електромагнітне поле, параметри обробітку.

Постановка проблеми. Процес передпосівного обробітку насіння сільськогосподарських культур в електромагнітному полі можна розглядати як систему, яку можна змодельовати і на основі отриманої моделі проаналізувати зв'язки основних чинників електротехнології та біологічного об'єкту. Це дозволить проаналізувати вплив кожного з вихідних чинників на біологічний об'єкт та визначити параметри обробітку, які забезпечують отримання стабільної прибавки врожаю.

Аналіз останніх досліджень. В лабораторії електрофізичних методів обробки сільськогосподарської продукції і матеріалів Ніжинського агротехнічного інституту розроблено та виготовлено електротехнологічний комплекс для передпосівного обробітку насіння в електромагнітному полі і запропоновано спосіб оцінки ефективності обробітку [1,2]. Проведені експериментальні дослідження енергетичних характеристик «технологічна система – біологічний об'єкт»

Формулювання мети статті. Виконати статистичний аналіз результатів експерименту дослідження енергетичних характеристик «технологічна система – біологічний об'єкт» та побудувати імітаційну модель зв'язків.

Методика досліджень. Дослідження проводились на обладнанні електротехнологічного комплексу для передпосівного обробітку насіння в електромагнітному полі. В якості об'єкта дослідження взято 100г посадкового насіння кукурудзи. Дослідний зразок насіння помістили у внутрішню порожнину резонатора, який виготовлено у вигляді котушки індуктивності. Вертикальна вісь резонатора перпендикулярна до векторів напруженості полів утворених електромагнітом та індуктором. До резонатора приєднано вимірювальний прилад. За допомогою електромагніту утворювали постійне магнітне поле напруженістю в діапазоні 522-678А/м. В індукторі утворювали електромагнітне поле напруженістю 110А/м із зміною частоти в діапазоні 650-950Гц. Сплановано та проведено двофакторний експеримент по встановленню зв'язків «технологічна система – біологічний об'єкт».

Статистичний аналіз результатів експерименту дослідження виконано у полі програми Wolfram Matematyka 6.

СЕКЦІЯ 1

«Інформаційно-технологічне суспільство в змісті сучасної освіти» «Моделі розвитку технічних інновацій в змісті сучасної освіти»»

Основна частина. Результати експерименту:

H, А/м: 678, 652, 626, 600, 574, 548, 522;
f, Гц: 950, 900, 850, 800, 750, 700, 650;
U, мВ: 11, 11.4, 13.9, 27.9, 13.9, 11.4, 11.

Статистичний аналіз результатів експерименту виконано в наступній послідовності.

1. Вибір напрямку осі та кодування фізичних значень в умовні:

H, А/м: 678, 652, 626, 600, 574, 548, 522;
X +3 +2 +1 0 -1 -2 -3;

f, Гц: 950, 900, 850, 800, 750, 700, 650;
Y +3 +2 +1 0 -1 -2 -3;

U, мВ: 11 11.4 13.9 27.9 13.9 11.4 11
Z 11 11.4 13.9 27.9 13.9 11.4 11

2. Результати експерименту записують в наступній формі

Data = {{3,3,11}, {2,2,11.4}, {1,1,13.9},
{-3,-3,11}, {-2,-2,11.4}, {-1,-1,13.9},
{3,-3, 11.5}, {2,-2, 11.4}, {1,-1, 13.9},
{-1,1,13.9}, {-2,2, 11.4}, {-3,3,11},
{0,0,27.9}};

3. Для виконання кореляційного аналізу (визначення типу залежності) необхідно нанести експериментальні точки у вибраній системі координат за програмою:

Show[Plot3D[, {x,-3,3},{y,-3,3},BoxRatios -> {1,1,1.2},
PlotStyle -> Opacity[.6], PlotRange -> {6,32}], Graphics3D[{Red,
PointSize[0.03], Map[Point, data]}], AxesLabel -> {{« H, « , « f, «,» U,мВ «}}

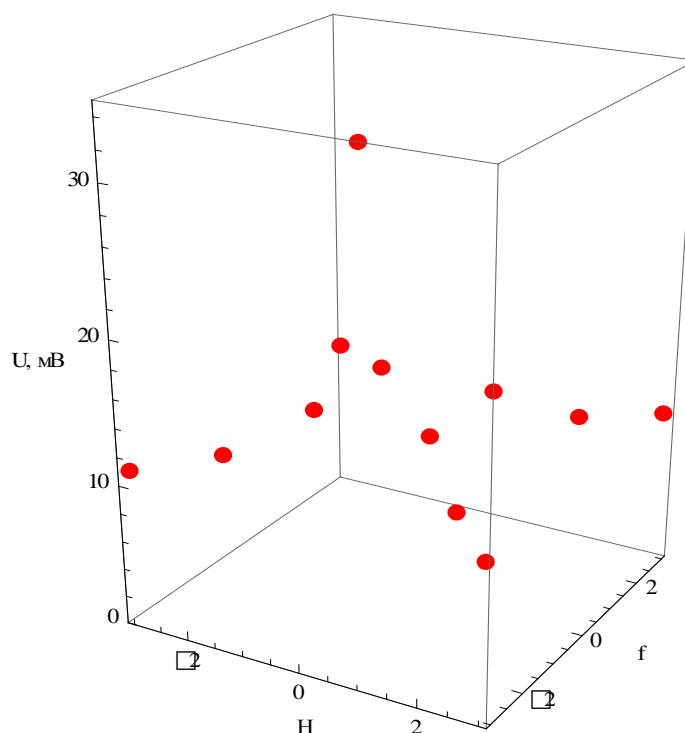

Рис. 1. Розташування експериментальних точок у вибраній системі координат

**Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів і студентів
«Роль інститутів освіти та науки у формуванні інноваційної культури суспільства»**

Із рис. 1 видно, що залежність типу $U=f(H,f)$ має експоненціальний характер в степені $-x^2-y^2$. Тобто математична модель має вигляд:

$$U_0 = a \cdot (v + c \cdot e^{-H^2 - f^2}) \quad (1)$$

4. Регресивний аналіз (визначення коефіцієнтів a , v і c моделі 1) виконується за наступною програмою:

```
plane = Fit[data, a + {v Exp[- x^2 - y^2]}, {x,y}]
```

$$1.03591 (11 + 16 e^{-x^2 - y^2})$$

Результат отримано на мові програмування. Остаточний вигляд моделі:

$$U_0 = 1.036 \cdot (11 + 16 e^{-H^2 - f^2}) \quad (2)$$

5. Побудова графічного зображення моделі зв'язків «технологічна система – біологічний об'єкт» побудованої з нанесенням експериментальних точок (експериментальна модель) виконується за наступною програмою:

```
Show [ Plot 3D [plane , { x, -3, 3 } , { y, -3, 3 } , Box Ratios → { 1, 1, 1.2 } , Plot Style →  
Opacity [ .6 ] , Plot Range → { 6, 32 } ] , Graphics 3D [ { Red, Point Size [ 0.03 ] , Map [ Point ,  
data ] } ] , Axes Label → { « H », « f », « U », « } ]
```

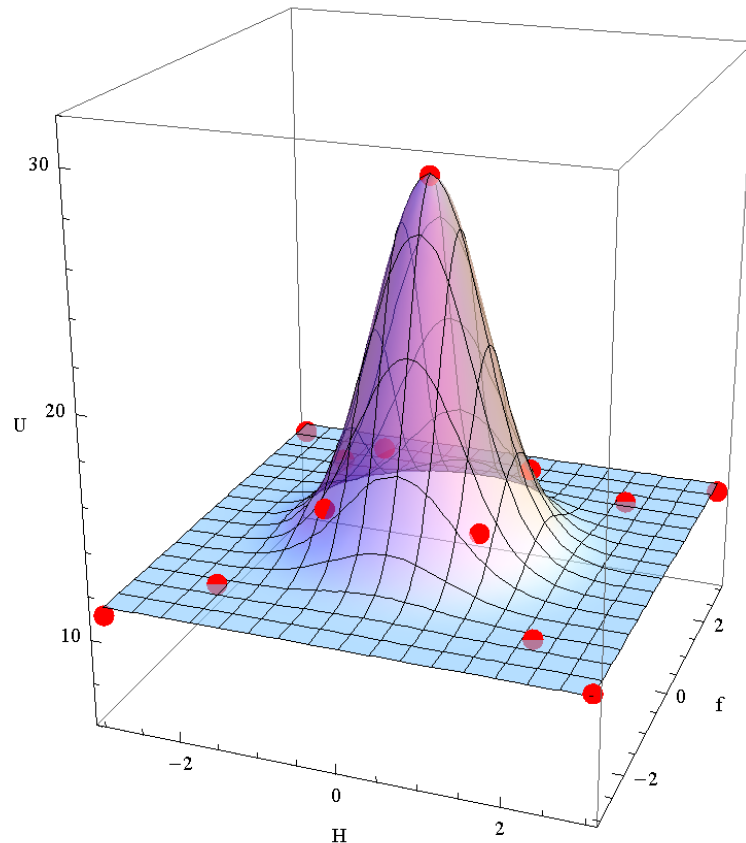

Рис. 2. Графічне зображення моделі зв'язків «технологічна система – біологічний об'єкт» побудованої по експериментальним точкам (експериментальна модель)

СЕКЦІЯ 1

**«Інформаційно-технологічне суспільство в змісті сучасної освіти»
«Моделі розвитку технічних інновацій в змісті сучасної освіти»»**

6. Графічне зображення моделі 2 виконується за такою програмою:

```
Plot3D[ 1.036 {11+{16 Exp[- x^2- y^2]}}, {x,-3,3}, {y,-3,3}, BoxRatios → {1,1,1.2}, PlotStyle → Opacity[.6], PlotRange → {6,32}, AxesLabel → {«H»,»f»,»U»} ]
```

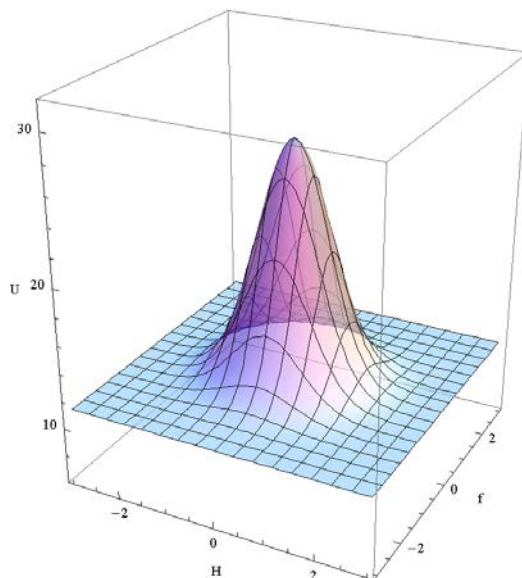

Рис. 3. Графічне зображення моделі 2 зв'язків «технологічна система – біологічний об'єкт» побудованої за виразом $U_{\delta} = 1.036 \cdot (11 + 16e^{-H^2 - f^2})$ (теоретична модель)

7. Графічне зображення моделі 2 зв'язків «технологічна система – біологічний об'єкт» побудованої за виразом $U_{\delta} = 1.036 \cdot (11 + 16e^{-H^2 - f^2})$ з нанесенням теоретичних (розрахункових) точок виконується за наступною програмою:

```
f=ListInterpolation[Table[11+16 Exp[- x^2- y^2], {x,-3,3,1.}, {y,-3,3,1.}], {{-3,3}, {-3,3}}]
InterpolatingFunction[{{-3.,3.}, {-3.,3.}}, <>] Show[{Plot3D[f[x,y], {x,-3,3}, {y,-3,3}, BoxRatios→{1,1,1.2} , PlotStyle→Opacity [.6], PlotRange→ {6,32}], Graphics3D
[{{Red,PointSize [0.03],Table[Point [{x,y,11+16 Exp[- x^2- y^2]}] , {x,-3,3,1.}, {y,-3,3,1.}}]}]]
```

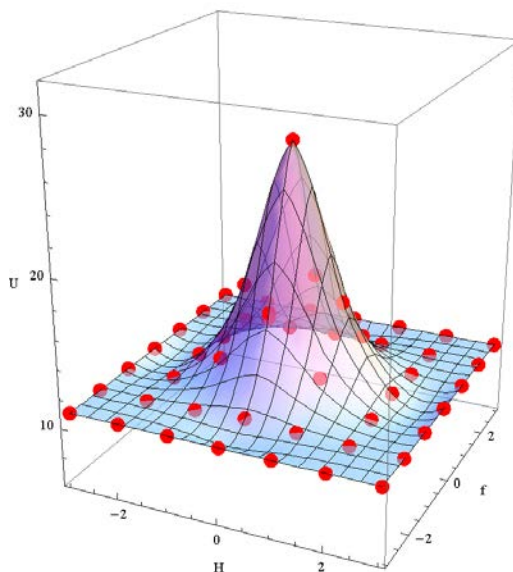

Рис. 4. Графічне зображення моделі 2 зв'язків «технологічна система – біологічний об'єкт» побудованої за виразом $U_{\delta} = 1.036 \cdot (11 + 16e^{-H^2 - f^2})$ з нанесенням теоретичних (розрахункових) точок

8. Перевірка отриманої імітаційної моделі 2 на адекватність здійснюється за методикою нульової гіпотези H_0 і виконується за наступною програмою:

```
Needs[«NonlinearRegression`»]  
Regress[{27,13.17,11.01,11},x,x,Weights→{27.9,13.9,11.4,11}]  
Estimate, SE, TStat, PValue},  
{ParameterTable→ 1 30.6909, 5.2313, 5.86678, 0.0278458},  
X -5.88108, 2.20274, -2.6699, 0.116313}  
RSquared→0.780902,AdjustedRSquared→0.671353,EstimatedVariance→401.89,  
DF, SumOfSq, MeanSq, FRatio, PValue},  
{Model, 1, 2864.81, 2864.81, 7.12834, 0.116313},  
ANOVATable {Error, 2, 803.78, 401.89},  
{Total, 3, 3668.59}
```

В програму введено теоретичні та експериментальні значення вузлових чотирьох точок (значення які не повторюються).

Табличне значення t-критерію Стюдента на 5%-вому рівні при числі степенів свободи для даного випадку $\nu = 3$ становить $t_{0.05}=3,18$, а за результатами розрахунку $t=7,128$.

Висновки. Оскільки виконується умова $t_{0.05}=3,18 \geq t=7,128$ імітаційна модель $U_\rho = 1.036 \cdot (11 + 16e^{-H^2 - f^2})$ вважається адекватною із експериментальними даними.

Список літератури

1. Лукач В.С. Пристрій для передпосівного обробітку насіння в електромагнітному полі. Патент на винахід № 65240 А, Україна, МПК⁷ А 01 С 1 / 00 / В. С. Лукач, А. Г. Кушніренко, В. Ф. Ярошенко, В. І. Міщенко, Н. В. Ніженець. – К.: ДП УІВ, Опубл. 16.05.2005. Бюл. № 5. – 6 с.
2. Лукач В.С. Спосіб оцінки ефективності передпосівної обробки насіння. Деклараційний патент на корисну модель № 17411 А, Україна, МПК⁷ А 01 С 1 / 00 / В. С. Лукач, В. Ф. Ярошенко, І.П. Радько, Л.А. Кушніренко. – К.: ДП УІВ, Опубл. 15.09.2006. Бюл. № 9. – 4 с.

Статистический анализ результатов двофакторного эксперимента при исследовании энергетических характеристик «технологическая система – биологический объект» и построение имитационной модели.

Имитационная модель, предпосевное возделывание семян сельскохозяйственных культур, электромагнитное поле, параметры возделывания.

Statistical analysis of results of two-factors experiment at research of power descriptions of «the technological system is a biological object» and construction of simulation model.

Simulation model, preseed till of seed of agricultural cultures, electromagnetic field, parameters of till.